

Strategi for Naturvernforbundets internasjonale arbeid 2011-2020

Revidert og godkjent av landsstyret 25.september 2016

Innholdsfortegnelse

Strategi for Naturvernforbundets internasjonale arbeid 2011-2020.....	1
1. Innledning	3
2. Hvem er vi?	3
3. Hvorfor engasjerer vi oss internasjonalt?	4
3.1 Sterkere miljøorganisasjoner og bedre samarbeid	4
3.2 Norges ansvar og muligheter	4
4. Vår metode	4
4.1 Prosjekter tilpasset partneres kapasitet	5
4.2 Fra pilotprosjekter til oppskalering	5
4.3 Naturvernforbundet som støttespiller og partner.....	5
4.4 Informasjon og folkelig engasjement.....	6
4.5 Rettighetsbasert utvikling	6
4.6 Likestilling og kvinners rettigheter	7
4.7 Prioriteringer for Naturvernforbundets internasjonale arbeid.....	7
5. Prosjektforvaltning.....	8
5.1 Valg av partnere.....	8
5.2 Oppfølging av eksisterende partnere	8
5.3 Prosjektoppfølging	9
5.4 Åpenhet, etiske retningslinjer og korrupsjon	9
5.5 Metodeutvikling og læring	9
6. Økt engasjement.....	10
6.1 Tema	10
6.2 Målgrupper	10
6.3 Budskap.....	11
6.4 Kanaler	11
6.5 Samarbeidspartnere i Norge.....	12
7. Prioriterte områder 2016-2020	12
7.1 Ren energi i Afrika	12
7.2 Ren energi i Øst-Europa, Kaukasus og Sentral-Asia (EECCA).....	15
7.3 Internasjonal klimapolitikk.....	18
8. Regionalt samarbeid – Norden, Barentsregionen og EU	21
8.1 Norden	21
8.2 Barentsregionen.....	21
8.3 EU	22
9. Integrering og forankring i Naturvernforbundet	22
9.1 Formell forankring i organisasjonen	23
10. Inntektsarbeid	23

1. Innledning

Da Naturvernforbundet ble grunnlagt for 100 år siden besto virksomheten først og fremst av vern av norsk natur. Med tiden har miljøproblemene blitt stadig mer globale, og globalt samarbeid er nødvendig for å løse miljøproblemer som global oppvarming og tap av naturmangfoldet.

Naturvernforbundet presenterer i denne strategien retning og omfang for Naturvernforbundets internasjonale arbeid fremover mot 2020. Første versjon av strategien ble utarbeidet i 2011 – og høsten 2016 er den revidert og oppdatert for å tilpasses endrede forutsetninger og for å ivareta nye erfaringer og prioriteringer. . Naturvernforbundets vedtekter og prinsippprogram ligger til grunn for all virksomhet i Naturvernforbundet.

Internasjonal strategi vil konkretiseres gjennom Naturvernforbundets toårige arbeidsprogram, som vedtas av Landsmøtet. Samtidig er det viktig å påpeke at Landsmøtet fritt kan velge innhold i arbeidsprogrammene.

I strategien har vi søkt å tenke utenfor dagens begrensninger, både økonomisk og organisatorisk, og ønsker å strekke oss mot mål som vi mener balanserer mellom det nødvendige og mulige. Økte ambisjoner, nye tema og nye prosjektland, slik denne strategien beskriver, vil kreve økt ekstern finansiering. Samtidig ønsker vi å konsentrere den totale innsatsen om færre tema, og å redusere den geografiske spredningen i våre prosjekter. På denne måten vil vi styrke innsatsen der vi oppnår best resultater og har best forutsetninger for å gjøre en forskjell.

2. Hvem er vi?

Naturvernforbundet er en ideell og partipolitisk uavhengig organisasjon grunnlagt i 1914 og er dermed Norges eldste miljøorganisasjon. Vi er en demokratisk og medlemsbasert organisasjon som samarbeider internasjonalt med andre lokalt forankrede organisasjoner for å løse miljøproblemer, blant annet som norsk medlem av det internasjonale nettverket Friends of the Earth (FoE).

Naturvernforbundet er i dag en ledende aktør i den nasjonale miljødebatten. Vi har 24 000 medlemmer og 100 fylkes- og lokallag over hele landet (juli 2016), og setter ofte dagsorden gjennom vår kompetanse og brede kontaktnett i det politiske arbeidet med miljøspørsmål. Vi er også svært synlige i media med om lag 7000 oppslag i redigerte medier hvert år, 24 000 følgere på Facebook og 450 000 brukere av våre nettsider årlig.

Naturvernforbundet har opp gjennom hele sin historie hatt et hovedfokus på bærekraftig forvaltning av naturen, men har de siste tiårene i økende grad også fokusert på forurensning og klimaendringer. Undersøkelser viser at vi i dag har svært høy troverdighet i den norske befolkningen i klimasaken.

Naturvernforbundets lokal- og fylkeslag driver et aktivt arbeid og er spesielt engasjerte i arealsaker, som er den største trusselen mot naturmangfoldet i Norge i dag. Klimaspørsmålet har de siste årene fått økt oppmerksomhet også lokalt. Gjennom lokal- og fylkeslagene har Naturvernforbundet et omfattende nettverk for å nå ut til befolkningen, kommunene og næringslivet.

I tillegg til fylkes- og lokallag og et sentralt sekretariat har Naturvernforbundet en rekke faglige utvalg som arbeider med aktuelle miljøtema som klimaspørsmål, vassdragsbevaring og skogvern. I 2012 ble det opprettet eget internasjonalt utvalg. Dette utvalget skal evalueres av Landsstyret i løpet av høsten 2016 og vil trolig suppleres med nye medlemmer. Vi har en stor familie av nære samarbeidspartnere i barneorganisasjonen Miljøagentene, ungdomsorganisasjonen Natur og Ungdom, Regnskogfondet og Utviklingsfondet. Vi deltar også aktivt i nettverk som Forum for utvikling og miljø, Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN) og Forum for natur og friluftsliv (FNF). Naturvernforbundets representanter deltar til enhver tid i 30-40 styre, råd og utvalg, og er høringsinstans for lokale og nasjonale miljøsaker.

Internasjonalt arbeider Naturvernforbundet med andre organisasjoner gjennom nettverkene Climate Action Network (CAN) som samler 500 miljø- og utviklingsorganisasjoner fra hele verden, og Friends of the Earth (FoE), verdens største grasrotbaserte miljøorganisasjon. I tillegg har Naturvernforbundet prosjekter og samarbeidsavtaler med organisasjoner i 7 land i Øst-Europa, Kaukasus og Afrika (2016), og to regionale nettverk i Afrika.

3. Hvorfor engasjerer vi oss internasjonalt?

De globale miljøproblemene er omfattende og alvorlige og bør løses gjennom lokal og nasjonal innsats, men i en globalisert verden kreves også internasjonalt samarbeid og internasjonale avtaler. Naturvernforbundets internasjonale arbeid skal bidra til å styrke lokalbaserte miljøvernorganisasjoner i de landene vi engasjerer oss, og vårt internasjonale engasjement skal bidra til å styrke vårt påvirkningsarbeid overfor lokale, nasjonale og internasjonale myndigheter.

3.1 Sterkere miljøorganisasjoner og bedre samarbeid

Bred folkelig deltagelse er anerkjent som viktig i internasjonal lov og praksis. I Norge har Naturvernforbundet lang tradisjon for involvering av sivilsamfunn i lokale, nasjonale og internasjonale beslutningsprosesser. Landene Naturvernforbundet er engasjert i har store miljøutfordringer, samtidig som de ofte har et svakt sivilt samfunn. Miljøbevegelsen i disse landene jobber under utfordrende forhold økonomisk og politisk. Naturvernforbundet ser sterkere nasjonale miljøbevegelser som en forutsetning for å ivareta miljøinteressene. I tillegg har vi gode erfaringer med sør-sør nettverk og oppfordrer til samarbeid, erfaringsutveksling og debatt på tvers av landegrenser.

I perioden 2011-2016 har en rekke av våre partnere blitt betydelig styrket, for eksempel i Hviterussland og Ukraina hvor våre partnere har gått fra å være små aktører til å bli premissleverandører i klimapolitikken. I Afrika har vi bidratt til å styrke et nettverk av ungdomsorganisasjoner (JVE), som har vokst fra å være representert i syv land i 2011 til 25 land i 2016. I Mosambik har partnerne våre vært sentrale i oppbyggingen av et nasjonalt energiforum, mens vår partner i Nigeria nylig ble utnevnt av presidenten som eneste NGO til å overse opprydningen av oljesøl i Nigerdeltaet.

Naturvernforbundet har sterk miljøfaglig, organisatorisk og informasjonsfaglig kompetanse. Vi har også tilgang til ressurser og innflytelse i mange prosesser som gjør at vi kan være en viktig samarbeidspartner for miljøbevegelse i andre land, og kan bidra til å styrke deres påvirkningsarbeid. Tilsvarende er erfaringer og synspunkter fra våre utenlandske partnere og nettverk med på å styrke Naturvernforbundets nasjonale og internasjonale påvirkningsarbeid. I fellesskap står vi sterkere i arbeidet med regionale og internasjonale miljøforvaltningsregimer og avtaler.

3.2 Norges ansvar og muligheter

Godt utviklede og rike land som Norge har et særlig ansvar for å bidra til arbeidet med å løse miljøproblemene i verden, og de har ofte gode forutsetninger for dette i form av institusjoner og miljøer med kunnskap og erfaringer som kan bidra til en miljømessig forsvarlig utvikling i andre land. Vi har også et historisk hovedansvar for å ha skapt mange av de globale miljøutfordringer vi ser i dag.

Naturvernforbundet mener Norge skal være et eksempel på miljøvennlig adferd for resten av verden. Dette gjør arbeidet for reduserte klimagassutslipp i Norge, og ivaretagelsen av norsk natur, viktig i internasjonal sammenheng.

4. Vår metode

Naturvernforbundet og partnernes styrke er samarbeid med lokalsamfunn og å bringe lokalt natur- og miljøvern inn i nasjonal politikk. Naturvernforbundet er bygd opp etter en tradisjonell hierarkisk

organisasjonsmodell, også kalt *Den nordiske folkebevegelsesmodellen*. Rasjonale bak er todelt: (i) lokale miljøkamper og lokale stemmer styrkes ved å samarbeide med andre i en hierarkisk modell med et sentralledd som hjelper til med å bringe lokale miljøkamper til regionale- og nasjonale myndigheter; (ii) Organisasjonens sentralledd får økt makt og legitimitet ved å representere mange medlemmer og lokallag.

Naturvernforbundets internasjonale engasjement bygger på denne modellen. Arbeidet vi gjør tilpasses lokale kontekster, og vi samarbeider med partnere som har en tydelig lokal forankring. Våre partnere skal også potensiale til å sikre bred og demokratisk deltagelse i befolkningen og gjennomslag i nasjonal og internasjonal miljøpolitikk. Arbeid rettet mot folkelig mobilisering er en fellesnevner for Naturvernforbundet og de partnerne vi har valgt å samarbeide med, men vi opplever at dette perspektivet kan forsvinne i faglig ekspertise og utveksling av erfaringer om modeller innen miljøforvaltningen. Det er derfor viktig for oss å sørge for at folkelig mobilisering alltid er kjernen av våre internasjonale prosjekter.

4.1 Prosjekter tilpasset partneres kapasitet

Våre partnere har ulik institusjonell kapasitet for å påvirke nasjonal miljøpolitikk. For partnere som ikke har institusjonell kapasitet til å påvirke nasjonal miljøpolitikk starter vi i det små, gjerne med ukontroversielle prosjekter som samarbeid med skolesektoren eller praktiske energiprojekter. Etter hvert som vi og våre partnere får økt kompetanse og tillit kan arbeidet utvides til påvirkning av miljøpolitikken. Med en gradvis oppbygging av energi- og klimaarbeid er mange av våre partnere nå i stand til å utøve politisk påvirkningsarbeid på nasjonalt- og internasjonalt nivå. Noen partnere har også opparbeidet seg en kapasitet for gjennomføring av praktiske energiprojekter som gjør dem i stand til å bidra til at nasjonale klima- og energimål nås.

Organisasjoner som har institusjonell kapasitet til å påvirke nasjonal miljøpolitikk styrkes gjennom nasjonale og regionale nettverk for å utveksle erfaringer og å samarbeide for å påvirke både nasjonale myndigheter og internasjonale regimer. Samarbeid mot internasjonale miljøregimer, som FNs klimaforhandlinger, gir også muligheten til å styrke det nasjonale arbeidet ved å bringe frem krav og forventninger fra internasjonale regimer i en nasjonal kontekst.

4.2 Fra pilotprosjekter til oppskalering

Naturvernforbundet har gjennom mange år utviklet praktiske energiprojekter for husholdninger og skoler både i Øst-Europa og i flere land i Afrika. Arbeidet med energieffektivisering i skolebygg i Øst-Europa og tilgang til moderne energitjenester i Afrika var opprinnelig tenkt som demonstrasjonsprosjekter og teknologi- og metodeutvikling for å gi organisasjonene praktisk kunnskap om kostnadseffektive løsninger tilpasset lokale forhold. Dette har i sin tur vært grunnlag for å styrke organisasjonenes informasjonsarbeid, politikktutvikling og påvirkningsarbeid om bærekraftige energiløsninger. Våre lavkostløsninger og partnernes involvering av lokalsamfunn for kostnadseffektiv implementering har vist seg egnet for oppskalering. Slik oppskalering er gjennomført i Øst-Ukraina, Mosambik og Togo. Naturvernforbundet vil i perioden 2017-2020 prioritere bred spredning av energieffektiviseringstiltak som kan gjøres med enkle metoder og uten store investeringer i skolebygg, og for å gi husholdninger tilgang til et minimum av moderne energitjenester som effektive kokeovner, lys til arbeid og studier og strøm til å lade mobiltelefoner og nettbrett.

4.3 Naturvernforbundet som støttespiller og partner

Naturvernforbundets viktigste rolle internasjonalt er å være støttespiller og partner til lokalt forankrede miljøorganisasjoner og nettverk av miljøorganisasjoner i andre land. Prosjektene våre har godt eierskap både i Naturvernforbundet og hos partnerorganisasjoner, noe vi oppnår ved at prosjektpartnere i stor grad er med å utvikle, og videreutvikle, prosjektene både i enkeltland og på

programnivå. Samtidig som dette er samarbeidsprosjekter er det våre lokale partnere som står for selve implementeringen av disse i hvert enkelt land eller region.

Naturvernforbundet bidrar med kunnskap innen nasjonal og internasjonal klimapolitikk, energieffektivisering og energiløsninger for skoler og husholdninger og kunnskap om politisk påvirkning og mediearbeid. Vår rolle er å styrke og utvikle partnernes arbeid gjennom kunnskapsoverføring, veiledning og tett oppfølging av prosjektene. Denne rollen innebærer at vi i stor grad deltar i faglige og politiske vurderinger i prosjektene. I påvirkningen av internasjonale politiske prosesser, som FNs klimaforhandlinger, har vi et tettere samarbeid med partnere, blant annet gjennom felles krav, mediautspill og tett koordinering av strategier.

Naturvernforbundets partnere står helt fritt til å velge strategi og utvikle politikk, men Naturvernforbundet vil delta i slike prosesser med innspill. I denne sammenhengen er det utfordrende å kombinere rollen som donator med rollen som partner. Naturvernforbundet har et særlig ansvar for å sikre åpne diskusjoner om strategi, prioriteringer og politikk. Godt utviklede sørsør nettverk vil være et viktig tiltak for å styrke partnerne i dialogen og samarbeidet med Naturvernforbundet.

Sterkere organisasjoner og sivilsamfunn er alltid et selvstendig mål for våre prosjekter. Ved inngåelse av langsiktige samarbeidsavtaler skal vi i starten av hver prosjektperiode avklare behov for organisasjonsutvikling med partner, og ha en plan for årlige tiltak.

4.4 Informasjon og folkelig engasjement

Naturvernforbundet mener at en viktig del av det politiske arbeidet er å informere, involvere og engasjere bredere lag i befolkningen. Dette vil øke våre partners politiske styrke, samtidig som det vil sikre større aksept i befolkningen for nødvendige omstillinger. Særlig er det viktig å involvere folk og lokalsamfunn som berøres av konkrete miljøutfordringer, og bidra til at disse har kunnskap og kapasitet til å delta i debatt og politikktutvikling som angår dem selv. Vi er derfor opptatt av å velge partnere med evne til å skape et godt forankret og bredt folkelig engasjement.

I Naturvernforbundets arbeid med praktiske løsninger er også mobilisering og involvering av lokalsamfunn avgjørende for å oppnå våre mål. Naturvernforbundet har bygd opp spesialkompetanse på tiltak som kan gjøres uten store investeringer og avansert teknologi. Fattige familier og institusjoner betaler ofte en høy pris for energi der ineffektive løsninger resulterer i høyt forbruk og elendige tjenester. Ved å tilrettelegge og mobilisere vil lokalsamfunnene kunne utnytte egen kapasitet til forbedringer som ellers ikke ville skjedd. Her har organisasjonene en viktig nisje med å fremme tiltak som ikke dekkes av statlige organer eller tradisjonelle energiselskaper.

Økt kunnskap og folkelig engasjement om globale miljøspørsmål er også viktig i Norge da vi ser dette som en forutsetning for en ambisiøs norsk miljøpolitikk. I dette arbeidet er det viktig å få frem perspektiver fra sør om globale miljøspørsmål.

4.5 Rettighetsbasert utvikling

Naturvernforbundets internasjonale arbeid har en rettighetsbasert tilnærming til bærekraftig utvikling og bekjempelse av fattigdom. Det internasjonale rettighetsregimet bygger på menneskerettighetene og en rekke konvensjoner som pålegger nasjonalstaten å sikre politiske, sivile, kulturelle, sosiale og økonomiske rettigheter som er universelle, udelelige og gjensidig forsterkende. Dette er spesielt relevant for særlige sårbare grupper, som fattige, kvinner, urfolk og andre marginaliserte grupper. Som miljøorganisasjon er Naturvernforbundet i tillegg opptatt av å bevare naturmangfoldet og ressursgrunnlaget med tanke på kommende generasjoner.

For Naturvernforbundet omfatter en rettighetsbasert tilnærming å styrke sivilt samfunns mulighet til å kreve sine rettigheter gjennom fri organisering, deltagelse, påvirkning og ytringsfrihet. Samtidig er det avgjørende at staten sikrer den grunnleggende retten til liv og rettferdig fordeling av ressurser. Dette må bygge på bærekraftig forvaltning som tar hensyn til livsgrunnlaget for nåværende og kommende generasjoner. Med potensielt store konsekvenser av langsiktige klimaendringer, tap av naturmangfold og naturressurser vil ikke nasjonalstaten kunne sikre de øvrige rettighetene. I tillegg må lokale grupper og individer sikres sin rett til å forvalte ressurser i sine områder gjennom tradisjonelle og kulturelt baserte forvaltningsregimer.

4.6 Likestilling og kvinners rettigheter

Naturvernforbundet skal i alt vårt arbeid fremme likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, alder, etnisitet og religion.

Kvinnens deltagelse og likestilling mellom kjønn er sentrale rettigheter og dessuten viktige forutsetninger for utvikling. Kvinner spiller en avgjørende rolle for bekjempelse av fattigdom og for bærekraftig utnyttelse av naturressurser. Diskriminering av kvinner og fastlåste kjønnsrollemønstre er en stor utfordring i landene hvor Naturvernforbundet arbeider.

Naturvernforbundet arbeider i alle våre prosjekter for å fremme kvinners rettigheter og å støtte deres myndiggjøring (empowerment). Vi identifiserer også den sosiale adferden til kvinner og menn og forholdet mellom disse. Aktiv involvering av både menn og kvinner i prosjektene er avgjørende for å lykkes med dette.

For å oppnå dette vil Naturvernforbundet fremme følgende i vårt samarbeid med partnere:

- Alle Naturvernforbund-støttede aktiviteter skal komme kvinner og menn, jenter og gutter, til gode i tråd med deres ulike behov
- Vi oppfordrer til økt deltagelse fra kvinner og jenter på alle nivå, som en integrert del av våre prosjekter
- Begge kjønn skal være involvert i planlegging, implementering, monitorering og evaluering av hvert enkelt prosjekt
- Prosjektene skal identifisere, monitorere og påvirke de spesifikke behovene til kvinner, menn, jenter og gutter
- Kjønnsperspektivet skal ta hensyn til kontekst, men uten å gå på bekostning av våre prinsipper

Naturvernforbundet vil fortsette å oppmuntre partnerne til å finne fram til mulig samarbeid med organisasjoner for funksjonshemmede. Dette bygger på en dialog med Atlasalliansen om deres inkluderingsprosjekt og har så langt ført til samarbeid mellom én av våre partnere og det nasjonale blinddeforbundet i Mosambik med inkludering av funksjonshemmede i inntektsgivende aktiviteter.

4.7 Prioriteringer for Naturvernforbundets internasjonale arbeid

Naturvernforbundet har utviklet et sett med kriterier for valg og prioriteringer i vårt internasjonale arbeid. Kriteriene anvendes i valg av partnere og i prioritering av hvilke søknader vi skal sende.

- Naturvernforbundet vil videreutvikle det internasjonale arbeidet ved å bygge på gode resultater fra de prosjektene vi driver.
- Vi har god landkunnskap om Russland og Øst-Europa, Kaukasus og Sentral-Asia (EECCA-regionen), Nigeria, Uganda, Togo og Mosambik. Våre prosjekter skal bygge på denne landkunnskapen, enten ved å konsentrere innsatsen i disse landene eller i land med liknende forhold.

- Våre tematiske prioriteringer er klimapolitikk, energieffektivisering, tilgang til moderne energitjenester, miljøundervisning, oljepolitikk og kapasitetsbygging innen sivil samfunn. Dette er områder vi har lang erfaring og høy kompetanse, og som også etterspørres av våre partnere. Dersom partnere etterspør vår hjelp på andre områder der vi har relevant kompetanse vil vi søke å etterkomme dette (for eksempel innen tema som miljøgifter, marin forsøpling eller vern av biologisk mangfold). Naturvernforbundet vil også være åpne for evt nye internasjonale samarbeidsmuligheter innen vern av biologisk mangfold.
- Vi vil først og fremst velge partnere som er medlemsbaserte eller har en tydelig lokal forankring. Vi viser ellers til pkt. 5.1 nedenfor om valg av partnere.
- Arbeidet Naturvernforbundet har gjort i EECCA-regionen og i Afrika med å tilrettelegge for nettverk av organisasjoner som jobber med liknende tematiske utfordringer har gitt gode resultater og har blitt satt stor pris på av våre partnere. I den grad det er mulig vil vi videreutvikle dette arbeidet.

5. Prosjektforvaltning

5.1 Valg av partnere

Partnervalg er avgjørende i prosjektarbeidet. Våre prosjekter er utviklet i nært samarbeid med våre partnere og prosjektene er tilpasset partnerenes behov og kapasitet. Prosjektutvikling og partnerutvikling går hånd i hånd.

Støtte til nye partnere skjer på bakgrunn av søknad til Naturvernforbundet etter egen mal. Samme mal benyttes for årlig godkjenning av partneres årsplaner for å fange opp eventuelle endringer hos partnere.

I vurderingen av partnere vurderes følgende momenter:

- Grad av samsvar med Naturvernforbundets prioriteringer
- Prosjekterfaring med partner
- At partner får støtte fra andre donorer vi har tillit til (tredje parts verifisering)
- Organisasjonsgjennomgang (due diligence) med særlig blick på uavhengighet, åpenhet, intern kapasitet, funksjonelt styre, økonomirutiner og hvordan organisasjonen forholder seg til arbeid med likestilling og anti-korrupsjon samt innhenting av referanser fra andre som kjenner til og har samarbeidet med organisasjonen.
- I nye partnerskap skal vi ha en forsiktig tilnærming med utprøving av partnerskapet og nye partneres evne til prosjektgjennomføring. Mindre samarbeidsprosjekter kan gradvis utvides basert på hvordan forventningene våre oppfylles.

Vi skal i utgangspunktet samarbeide med organisasjoner som er medlem av Friends of the Earth International (FOEI). I den grad vi velger å samarbeide med andre organisasjoner skal det være jevnlig kontakt med FOEI-medlemmet fra det aktuelle landet.

Alle medlemmer av FOEI blir grundig vurdert før medlemskap i nettverket, og våre partnere som er medlem av FOEI blir derfor kvalitetsjekkert også av andre enn oss selv.

5.2 Oppfølging av eksisterende partnere

For eksisterende partnere gjøres årlig oppsummering med handlingspunkter for det videre samarbeidet. Oppsummeringen skal basere seg på oppnådde resultater, endringer i prosjektenes kontekst og Naturvernforbundets erfaring etter partnerbesøk. Naturvernforbundet har nedfelt prosedyrer i avtalene med alle partnerne om hva som skjer dersom det oppstår brudd på avtaler eller andre misligheter i løpet av prosjektsamarbeidet.

For å sikre god innsikt i prosjektene og i partnernes utvikling skal vi møte hver partner ansikt til ansikt minst en gang i året. Telefon- eller Skype-møter gjennomføres minst hvert kvartal for hvert prosjekt med gjennomgang av fremdrift og eventuelle endringer i prosjektet. I tillegg har vi jevnlig dialog per epost. Vi skal også ha en aktiv dialog med partners lokale revisor, sammen med partner og med støtte fra vår revisor. Møte med lokal revisor foretas i forbindelse med partnerbesøkene.

5.3 Prosjektoppfølgning

Naturvernforbundet har en læringsbasert tilnærming til prosjektforvaltning som bygger på systemet Results Based Management (RBM).

Høsten 2016 har vi etablert noen nye rutiner for å styrke vår prosjektforvaltning, der alle større og flerårige internasjonale prosjekter skal ha følgende dokumenter, etter felles mal:

- Spesifikk kontekstanalyse inklusiv tverrgående tema
- Risikomatrix som definerer de viktigste risikoene og tiltak for å motvirke dette
- Resultatrammeverk
- Plan for langsiktig bærekraft, inkludert finansiering og samfinansiering

I den løpende prosjektforvaltningen skal vi følge med på endringer i prosjektplanene, den konteksten prosjektet ble etablert i og erfaringer som er gjort i arbeidet. Det gjøres en vurdering av eventuelle endringer som har oppstått slik at prosjektet til enhver tid er best mulig tilpasset virkeligheten. Kontekstanalyser skal gjennomgås og eventuelt oppdateres årlig. Kontekstuelle endringer følges opp med endringer i prosjektets risikomatrixer og resultatrammeverk i forbindelse med årlig rapportering/nye årsplaner.

Som informasjonsgrunnlag i dette arbeidet skal Naturvernforbundet ikke bare basere seg på informasjon som kommer direkte fra partnere, men også følge med på utviklingen i landet og aktuelle fagfelt.

5.4 Åpenhet, etiske retningslinjer og korrupsjon

Vårt internasjonale arbeid er bygget på åpenhet og gjensidig tillit overfor våre partnere. All informasjon rundt prosjektvirksomhet og finansiering er tilgjengelig for alle involverte parter, inkludert Naturvernforbundets bidrag og kostnader i prosjektet.

Landene Naturvernforbundet har prosjekter i har krevende politiske utfordringer. Demokratiunderskudd, lav grad av åpenhet og deltakelse fra sivilt samfunn i beslutningsprosesser samt store utfordringer rundt korrupsjon er noe vi møter i de fleste av våre partnerland.

Naturvernforbundet har utviklet etiske retningslinjer og en anti-korrupsjonsstrategi som gjelder for det internasjonale arbeidet, samt for organisasjonen for øvrig. Disse gjennomgås og oppdateres annethvert år av styrende organer i starten av våre to-årige landsmøteperioder. Korrupsjon er misbruk av makt i betrodde stillinger for personlig gevinst. Det kan også være for egen virksomhets gevinst. Nesten alle de land og regioner Naturvernforbundet er engasjert i kommer dårlig ut på Transparency International sin korrupsjonsindeks. Naturvernforbundet skal etablere prosjekter med lav risiko for korrupsjon. Alle partnere gjøres kjent med Naturvernforbundets anti-korrupsjonsstrategi, og et punkt om motvirkning av korrupsjon er også med i alle partnerkontrakter. Utfordringer rundt korrupsjon diskuteres jevnlig med partnere på partnerbesøk.

5.5 Metodeutvikling og læring

Naturvernforbundet har definert noen områder der vi skal bedre vår individuelle og institusjonelle kapasitet i perioden 2017-2020:

1. **Implementering og evaluering av nye rutiner i program- og prosjektforvaltning.** Da disse rutinene ble oppdatert høsten 2016 vil vi våren 2018 gjennomføre en internevaluering, med innspill fra partnere, for å justere dette.
2. **Holde oss faglig oppdatert på prosjektmetode.** Naturvernforbundet vil gjennom løpende kontakt med Norad, andre organisasjoner og fagmiljøer sørge for at vi har oppdatert kunnskap om utvikling i relevant prosjektmetode. Dette vil vi også dele i egen organisasjon, og på denne måten bedre vår totale prosjektforvaltning.
3. **Læring og bruk av eksterne evalueringer.** I 2017 vil Naturvernforbundet etablere et system for halvårlig gjennomgang av Norad-evalueringer og andre evalueringer som er relevante for våre tema, land eller partnere. Viktige funn skal diskuteres knyttet til hvert enkelt prosjekt i Naturvernforbundet.
4. **Samarbeid med andre donorer.** Naturvernforbundet skal utvide samarbeidet med våre partners øvrige donorer. Vi har tidligere etablert kontakt med andre donorer til enkelte av våre samarbeidsorganisasjoner. I løpet av 2017 skal alle større donorer til våre partnere kontaktes for mulig koordinering og samarbeid.

6. Økt engasjement

Naturvernforbundet skal skape økt engasjement i befolkningen for å øke Naturvernforbundets miljøpolitiske gjennomslag. Med engasjement mener vi at enkeltpersoner har utført konkrete handlinger slik som politisk påvirkning gjennom frivillig arbeid, eget informasjonsarbeid (stå på stand, arrangere møter) eller handlinger i sosiale medier.

Informasjon til mange er en forutsetning for engasjement, men skaper i seg selv ikke engasjement. Når Naturvernforbundet for eksempel oppnår mange presseoppslag er dette en viktig forutsetning for engasjement, men må kobles med konkrete handlingsalternativer for å utløse engasjement.

Naturvernforbundet er svært gode til å nå ut med informasjon, men har fremdeles mye å gå på i å utløse engasjement. Dette vil derfor være en hovedprioritet i perioden 2016-2020.

6.1 Tema

I perioden 2016-2020 vil Naturvernforbundet prioritere klima- og energispørsmål i vårt internasjonale informasjonsarbeid. Dette er tema hvor sekretariatet og våre tillitsvalgte har god kunnskap, erfaring og troverdighet i befolkningen. Tidligere har Naturvernforbundet hatt ambisjoner om eget arbeid for å følge internasjonal naturmangfoldpolitikk, slik som konvensjonen for biologisk mangfold (CBD). Dette arbeidet har vært vanskelig både å prioritere og å få finansiering til og vil derfor ikke prioriteres. Samtidig vil vi gjennom våre internasjonale nettverk og gjennom våre prosjektpartnere følge med på utviklingen og benytte oss av muligheter for samarbeid om ivaretagelse av naturressurser som fiskeri, skogvern og forurensning av viktige naturområder der dette er naturlig. For eksempel har vi i 2015 og 2016 hatt godt samarbeid med FOE Europa om gravedumping i norske fjorder.

6.2 Målgrupper

Naturvernforbundet har høy tillit i alle deler av befolkningen, bortsett fra hos de som ikke tror klimaendringer er menneskeskapt. Vi har særlig høy tillit blant unge (under 35 år). Dette er også den gruppen i befolkningen som er mest opptatt av klimaendringer i et utviklingsperspektiv. I tillegg har Naturvernforbundet godt samarbeid med Natur og Ungdom og Utdanningsforbundet i å nå ut til denne aldersgruppen.

Målgruppe 1: Personer i Norge som tror klimaproblemet er menneskeskapt

Målgruppe 2: Personer i alderen 15-35 år som tror klimaproblemet er menneskeskapt

6.3 Budskap

Cicero – senter for klimaforskning har laget en rapport for Naturvernforbundet om effektive klimabudskap. En viktig anbefaling er å kommunisere i tråd med folks iboende verdier. Dette innebærer kommunikasjon som «vekker» folks grunnleggende verdier som «en vakker verden», fred, likhet, ansvar, rettferdighet og fellesskap som alle er klart knyttet til miljøvern. Verdier som personlig vinning, økonomisk gevinst og personlig status er verdier som ikke er i tråd med miljøvern. Naturvernforbundet vil i valg av saker, språket vårt og gjennom bildebruk kommunisere i tråd med disse verdiene.

Føringer for budskap:

- Omtalen av miljøkonsekvenser bør være så konkrete som mulig, og de bør være steds spesifikke. For eksempel skal vi vise hvordan bønder i Mosambik rammes av klimaendringer, fremfor å si at «*verdens fattigste rammes hardest*».
- Konkrete eksempler bør kobles til en større sammenheng. For eksempel må en klimahistorie om flom i Nigeria kobles med anslag om mer og kraftigere flom for Afrika, eller verden.
- For de som mener klimaendringene er menneskeskapte er håp viktigere enn frykt. Vi skal derfor vise konkrete eksempler på at det nytter å engasjere seg.
- Vi skal bruke bilder og video som appellerer til hjertet. Dette gjøres enten ved bruk av vakre bilder og/eller 1-2 personer som eksemplifiserer en sak. I tillegg må alle bilder være «ekte» og ikke opplagt oppstilte bilder.

6.4 Kanaler

Naturvernforbundet vil prioritere følgende kanaler for å nå ut med vårt budskap.

Redigerte medier: Naturvernforbundet er svært synlige i redigerte medier og har klart flest presseoppslag i norsk media sammenliknet med de andre miljøorganisasjonene. Synligheten i media er en viktig kilde til informasjon og debatt i brede lag av befolkningen, men gir ikke i seg selv økt engasjement.

Sosiale medier: Naturvernforbundet har gradvis oppnådd bedre resultater i sosiale medier og da særlig Facebook. Våre beste Facebook-innlegg når over 500 000 personer. Vi når særlig bredt med korte videoer og personlige historier. Vi ønsker fortsatt å nå bredt ut gjennom sosiale medier, men vil i perioden 2016-2020 særlig prioritere å nå ungdom med klimabudskap i et globalt utviklingsperspektiv.

Nettsider: Bruken av internett har endret seg med fremveksten av sosiale medier og økt bruk av søkemotorer. Våre nettsider blir i stor grad besøkt av folk som er ute etter informasjon om et konkret miljøproblem eller konkrete tips til hvordan de kan ta miljøvennlige valg i hverdagen. Og de kommer i stor grad til disse artiklene gjennom Google. Vi vil derfor skrive få, men gode, artikler om disse temaene for å nå målgruppen. Vi vil også fortsette arbeidet med å søkemotor-optimalisere særlig viktige artikler. Unge personer skal nås gjennom faktasider som tilpasses eksisterende og nye lærerplaner og kunnskapsmål, da vi ofte besøkes av elever på utkikk etter svar på skoleoppgaver.

Foredrag: I samarbeid med Natur og Ungdom holdes foredrag om klimaendringer for om lag 10 000 skoleelever hvert år. Dette er et viktig arbeid vi vil fortsette med, samtidig som vi ønsker å forbedre handlingsalternativene som gis under foredragene slik at disse gir økt engasjement.

Arrangementer: Vi arrangerer seminarer og åpne møter om internasjonale miljøspørsmål for om lag 400 personer hvert år. Dette er særlig interesserte deltagere som i stor grad har potensial for å engasjere seg i frivillig arbeid i Naturvernforbundet. Vi vil særlig prioritere studenter i gjennomføringen av slike arrangementer.

6.5 Samarbeidspartnere i Norge

Naturvernforbundet har bidratt til samarbeid mellom en rekke organisasjoner i klimasaken. Vi vil fortsette dette samarbeidet, med særlig innsats overfor trossamfunn, fagbevegelsen og Utdanningsforbundet. I arbeidet med klimapolitikken vil vi fortsette samarbeidet med Regnskogsfondet og Kirkens Nødhjelp.

7. Prioriterte områder 2016-2020

I forbindelse med revidering av Naturvernforbundets internasjonale strategi i 2016 er det gjort større endringer i geografiske og tematiske prioriteringer. Dette har bakgrunn i ønsket om å spisse innsatsen både geografisk og tematisk. I tillegg tilpasses strategien til endringer i ekstern finansiering av prosjektene. Denne revideringen gjør at vi kan styrke de program og prosjekter vi mener fungerer best og gir størst effekt.

1. Ren energi i Afrika
2. Ren energi i Øst-Europa, Kaukasus og Sentral-Asia (EECCA)
3. Internasjonal klimapolitikk
4. Regionalt samarbeid – Norden, Barentsregionen og EU

Denne konsentrasjonen innebærer at programmet «Bærekraft og gode forvaltningsregimer i Arktis» utgår. I tillegg nedskaleres programmet «Internasjonal miljø, klima og energiutdanning (SPARE)» og «Ren energi i Sentral-Asia og Kaukasus». Elementer fra disse programmene er inkludert i programmene «Ren energi i Afrika» og «Ren energi i Øst-Europa, Kaukasus og Sentral-Asia (EECCA)». Programmet «Internasjonal miljøpolitikk» endres også til et rent klimaprogram.

7.1 Ren energi i Afrika

Tilgangen til ren energi i Afrika er avgjørende for å løfte folk og land ut av fattigdom. Energieffektivisering er globalt sett det raskeste, billigste og mest miljøvennlige tiltaket for å redusere klimagassutslipp, redusere presset på naturmangfoldet og bedre folks levekår. Samtidig har det fått begrenset gjennomslag i nasjonal politikk og praktiske løsninger. I land med lite utviklet energisektor og infrastruktur er effektivisering spesielt viktig for å øke befolkningens tilgang til vitale energitjenester uten unødig høye kostnader og miljøbelastning. Naturvernforbundet mener Norges innsats i andre land må sikre energitilgang uten store klimagassutslipp og uten å true naturmangfoldet.

I mange afrikanske land er 70-80 % av befolkningen avhengige av biomasse brukt på tradisjonell måte til daglig matlaging. Biomasse er en fornybar ressurs hvis den forvaltes og utnyttes riktig. Mange steder er imidlertid produksjon av trekull en viktig årsak til avskoging og bidrar til økte klimagassutslipp. Røyken representerer også et alvorlig helseproblem, spesielt for kvinner og barn. På verdensbasis dør 4 millioner mennesker hvert år (WHO, 2014) som følge av innendørs luftforurensning, i hovedsak fra ovner og parafinlykter. Disse problemene kan løses med små investeringer ved å legge til rette for forbedret produksjon og økt utbredelse av effektive ovner.

Fattige mennesker uten tilgang til moderne energitjenester betaler en høy pris. Antallet personer uten tilgang på strøm i Afrika er økende, og ventes å nå 635 millioner innen 2025 for deretter å avta noe (IEA, 2015). Ineffektive løsninger gir et høyt energiforbruk og mangelfulle tjenester. For å dekke et minimum av moderne energitjenester trengs en forbedret kokeovn, klart lys for arbeid og studier i tillegg til mulighet til å bruke kommunikasjons- og informasjonsteknologi. Med lokal produksjon av ovner og effektiv distribusjon av soldrevet utstyr med 5 volt USB-uttak er løsningene allerede lønnsomme for den enkelte bruker. Utfordringen er distribusjon av produktene og kunnskapsheving om bruk av disse.

I oppfølgingen av FNs program Sustainable Energy for All (SE4All) er tilgang til moderne energitjenester delt opp i nivåer («tiers») fra 1 til 5. Naturvernforbundet retter innsatsen mot nivå 1, både fordi dette gir størst effekt per krone, fordi det når flest, og det er der vi mener sivilsamfunn har best forutsetning for å utgjøre en avgjørende forskjell.

De enkle løsningene for dem med dårligst betalingsevne har fått minst oppmerksomhet i arbeidet med ren energi. Det er fortsatt vanskelig for nasjonale myndigheter å prioritere slike tiltak. Dette kan ha sammenheng med manglende institusjoner og at tiltakene faller mellom flere ansvarsområder som energi, helse, miljø og lokal utvikling. Vi opplever derimot at lokale myndigheter er nærmere på disse utfordringene og etter hvert har blitt viktige partnere i dette arbeidet. Det har stor effekt for den enkelte å få et elektrisk lyspunkt fra en soldrevet lampe, mulighet til å lade mobiltelefon og en forbedret ovn for trekull eller ved. Husholdninger som har klart å komme seg over denne laveste terskelen, har store muligheter for å ta videre steg på egen hånd. Den største nytten ligger i det første skrittet på veien mot moderne energitjenester. Samtidig er dette ofte det vanskeligste steget.

I overskuelig framtid vil lokale energiløsninger ofte være mest realistisk for å nå de fattige. Likevel fortsetter mange utviklingsland, og mye av rike lands utviklingspolitikk, å rette innsatsen mot store energiprojekter.

Hovedpartnere

1. Jeunes Volontaires pour l'Environnement/ Young Volunteers for the Environment (JVE) er en organisasjon med hovedkontor i Togo og som har nasjonale representasjoner i 25 afrikanske land, hvorav 15 er offisielt anerkjent nasjonalt. JVE har bred erfaring innen fornybar energi, ungt entreprenørskap og klimaspørsmål på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå.
2. Fórum de Energias e Desenvolvimento Sustentável de Moçambique/ Forum for Sustainable Energy and Development in Mozambique (FEDESMO) er et nettverk av sivilsamfunnsorganisasjoner, akademiske institusjoner og myndighetsorgan opptatt av økt tilgang til moderne energitjenester. Naturvernforbundet vil fortsette det direkte samarbeidet med de mest erfarne NGO-deltakerne i nettverket, ADEL Sofala, Kulima og Livaningo, som vil dele sine erfaringer fra prosjektarbeidet med nettverket og gjennomføre aktiviteter på vegne av hele nettverket.

Våre erfaringer

Gjennom testing og utprøving av tilnærming og tekniske løsninger har vi sammen med partnerne våre kommet fram til et opplegg som gjør det mulig med spredning i stort omfang av forbedrede energiløsninger til husholdninger med lav inntekt og begrenset kjøpekraft. Aktiv deltagelse fra lokale ovnsprodusenter, skoler og lokale ledere har gjennom samarbeid med våre partnere spredt rentbrennende ovner, hovedsakelig i Mosambik og Togo. Dette er oppnådd gjennom å styrke flere ledd i produksjonskjeden for ovner. Våre partnere behersker til fulle en rekke modeller og produksjonsteknikker som er egnet for lokal produksjon. Lokale produsenter og utsalg har etablert lønnsom næringsvirksomhet. Skoler og lokale ledere tar aktivt del i spredningen av nye løsninger. Samlet har dette sikret at kostnadene ved å etablere aktivitet i nye lokalsamfunn er betydelig redusert etter hvert som våre partnere har funnet frem til bedre produkter og metoder for sterkere involvering av lokalsamfunnet og brukerne.

Gjennom demonstrasjonsaktivitetene i ren energi-programmet har over 400 000 personer fått tilgang til nye bærekraftige energiløsninger, som ovner som utnytter brenselet mer effektivt, soldrevet belysning og ladestasjoner for mobiltelefoner. I de lokalsamfunnene vi har jobbet, har bruken av forbedrede ovner økt fra praktisk talt null i 2012 til mellom 25 og 100 % av husholdningene i 2015. Den første landsbyen i programmet med 100 % utbredelse av effektive ovner ble

fiskerlandsbyen Hadjivi, en av de fattigste i Togo. Senere har flere fulgt etter. Samtidig har situasjonen utviklet seg fra at det i starten var krevende å mobilisere deltagelse fra lokale ledere og at de selv skulle ta i bruk forbedrede ovner, til at de nå er de første til å ta de nye løsningene i bruk og tar egne initiativ for å fremme bruken i sitt område. Disse erfaringene gjør det mulig for oss å gå fra demonstrasjonsaktiviteter til større utbredelse av energiløsninger.

Andre aktører har gjennomført mange prosjekter opp gjennom årene og i mange land med tanke på å øke bruken av forbedrede ovner. Mange av dem har gitt svake resultater. Én forklaring er at de ikke har holdt på lenge nok og/ eller ikke tilpasset innsatsen til de lokale forholdene. Når lange tradisjoner skal endres, kreves det en innsats over lang tid og gjennom mange kanaler overfor de samme menneskene. Flere av partnerne våre har opplevd at lokalsamfunn har blitt «utsatt for» en punktinnsett av en frivillig organisasjon eller et offentlig organ, men at det har dødd hen fordi dette ikke har blitt fulgt opp i tilstrekkelig grad og over lang nok tid. I Mosambik er det tilfeller der partnerne våre har bygd videre på det som var igjen fra tidligere prosjekter.

De viktigste forutsetningene for endring er at energiløsningene er tilgjengelige i lokalmiljøet, at de har god kvalitet, gir brukerne vesentlige økonomiske besparelser i bruk og har bedre funksjon, samt at investeringen er tilstrekkelig lav. Bruk av trekull og ved i tradisjonelle ovner til matlaging og parafin til belysning gir ikke bare dårlige, men også svært kostbare energitjenester i et pris-nytteperspektiv. Naturvernforbundet har vist at det er mulig å mobilisere eksisterende institusjoner i lokalsamfunn til å delta i arbeidet med å spre nye energiløsninger. Samlet sett har kostnadene blitt redusert betydelig, slik at kostnadene holdes nede og husholdningene selv er i stand til å betale for sine løsninger.

Vi ser at det er forskjell på oppskalering av ovner og soldrevet utstyr: Produksjon og salg av ovner er mer lokalt forankret, mens soldrevet utstyr vil være importert og krever mer kapital, både for å importere og for den enkelte bruker. De samme kanalene, som lokale entreprenører, skoler og lokale ledere og sparegrupper, er godt egnet til å spre bruken av både ovner og soldrevet utstyr.

Overordnet mål

Utvinning og bruk av energi i Afrika skjer på en måte som kommer de fattige til gode og er miljømessig bærekraftig. Alle skal sikres tilgang til et minimum av moderne energitjenester (FNs bærekraftsmål nr. 7).

For å oppnå dette vil Naturvernforbundet støtte og samarbeide med partnere for at:

- Partnere påvirker lokal, nasjonal og internasjonal energi- og klimapolitikk
- Befolkningen får tilgang til grunnleggende, moderne og ren energi, fra koking på åpent bål og belysning med parafin til forbedret kokeovn og en USB kontakt for elektrisk lys og mobillading.

Innsatsområder

Partnerne våre er nå i stand til å styrke arbeidet betydelig med å øke salget av forbedrede ovner og tilgang til solstrøm. Samlet sett gjør dette at vi framover ser for oss et tydelig taktskifte. Fra å bære preg av demonstrasjons- og pilotprosjekter, vil vi for neste periode sette oss mål om å gi én million mennesker i Afrika tilgang til billige, driftssikre, bærekraftige og moderne energiløsninger, i tråd med FN's bærekraftsmål nr. 7. Vi vil satse spesielt på forbedrede ovner for ved og trekull, soldrevet utstyr med 5 volt USB-kontakt for elektrisk lys og mulighet for lading av mobiltelefon og annet utstyr.

Samarbeid med skoler og lokale myndigheter gir nye muligheter og øker effekten av begges innsats. Samarbeidet innenfor myndighetenes planer kan også gjøre det lettere å sikre at tiltakene gir varige resultater. På tross av at det lar seg gjøre å oppnå en god del innenfor eksisterende vilkår, er det et stort potensial for forbedringer. I det politiske arbeidet vil vi styrke lokalsamfunnene og gi flere

innsikt i hvordan politikk fungerer slik at de får mulighet til å komme i dialog med beslutningstakere og påvirke energipolitikken. Bruk av tradisjonelle og sosiale media for generell opplysning, informasjon om oppnådde resultater og markedsføring av produkter vil også bli styrket.

Ved at vi samarbeider med en organisasjon som JVE, med sine representasjoner i 25 land, og med sentrale medlemmer av FEDESMO i Mosambik, ligger det godt til rette for en meget effektiv deling av erfaringer og oppskalering av virksomheten. Vår innsats vil variere ut fra situasjonen på stedet. I mange tilfeller vil det være nødvendig å engasjere seg i hele verdikjeden, inkludert opplæring av lokale ovnsprodusenter, import av soldrevet utstyr, etablering av et salgsapparat og markedsføring og informasjon til brukerne. Der noen deler av verdikjeden allerede er etablert innenfor vårt prosjekt eller av andre aktører, vil vi bruke eksisterende kanaler og konsentrere virksomheten om arbeidet i lokalsamfunnene.

Kompetanse– og ressursbehov hos Naturvernforbundet

Naturvernforbundet har egen kompetanse og et omfattende nettverk globalt når det gjelder tekniske løsninger, som forbedrede ovner og soldrevet utstyr. De siste årene har også partnerorganisasjonene bygd seg betydelig opp på området, både gjennom praktiske erfaringer, samarbeid med Naturvernforbundet og andre aktører, som GiZ og lokale universiteter, og gjennom deltagelse i internasjonale nettverk. Flere av partnerne har vært sentrale i etablering av nasjonale avdelinger av Global Coalition for Clean Cookstoves.

I overgangen fra demonstrasjonsaktiviteter til målrettet implementering i stort omfang vil det være behov for mer strømlinjeformet monitorering av omfang, kvalitet og effekter av energitilgangen. For å definere energitilgang bygger vi på Sustainable Energy for All sitt «tracking framework» (fem nivåer) og GiZ sitt «sustainability assessment of cookstove dissemination».

Det vil være behov for utvikling av monitorering, prosjektrutiner og intern skoling og oppdatering på fagfeltet.

7.2 Ren energi i Øst-Europa, Kaukasus og Sentral-Asia (EECCA)

Som store industriland er Russland det landet som slipper ut fjerde mest klimagasser i verden, mens Ukraina er på 23. plass. Dagens energiplaner innebærer fortsatt sterk vekst i bruk av fossile brensler, samtidig som atomkraft skal bygges ut. Felles for disse landene, og andre land i regionen, er et svært stort potensiale innen mer effektiv bruk av energi. Store sentraliserte energisystemer fra Sovjet-tiden har gjort det vanskelig for enkelthusholdninger og industrien å regulere egen energibruk.

Klima- og energidebatten i disse landene er begrenset. Selv om den statlige retorikken mot at klimaendringer er menneskeskapte er i ferd med å snu, er Russland og Ukraina fortsatt blant de landene i verden med minst bekymring for klimaendringer, og trenden er at færre blir bekymret for klimaendringer (PEW 2015).

Miljøorganisasjonene i deler av EECCA-regionen har en stolt historie, blant annet med stor aktivitet og mye gjennomslag i tiden rundt Sovjetunionens fall. I de siste årene har derimot miljøbevegelsen i disse landene kommet under økende press fra nasjonale myndigheter, ikke minst i Russland. Det sivile samfunnet har hatt vanskelig for å komme i kontakt med politiske myndigheter, og store deler av mediene er kontrollert av staten. I tillegg er det en svak kultur for å delta aktivt i sivilsamfunnet i disse landene.

Russiske myndigheter har aktivt forsøkt å begrense utviklingen av sivil samfunn, og i 2012 ble den såkalte Agentloven vedtatt, sammen med en rekke andre lover som begrenser organisasjonslivet. Agentloven innebærer at organisasjoner som mottar støtte fra utlandet må inn i et register for fremmede agenter. Dette har skapt store problemer for organisasjonene, og det å bli stemplet som

en fremmed agent er i praksis en så stor belastning at organisasjonen må legges ned. Som regel finner man andre måter å drive videre på, men for organisasjoner som i stor grad er avhengig av støtte utenfra for å gjøre en skikkelig jobb er dette en stor utfordring og en ekstra arbeidsbyrde. Tilsvarende lover er etter mønster fra Russland vedtatt i land som Azerbajan, Tajikistan og Kirgisistan.

I Ukraina har ustabil politisk situasjon med hyppige maktskifter samt de siste årenes krig med Russland gjort arbeidet uforutsigbart for organisasjonene. I dagens situasjon har interessen for nasjonal sikkerhet og interessen for energisikkerhet og dermed energieffektivisering økt samtidig som sivilt samfunn har fått et friere spillerom.

I Georgia er situasjonen for miljøorganisasjonene likere den vi har i Norge. Landet er lite, det er kort avstand til beslutningstakere og forvaltning, og miljøbevegelsen har i større grad mulighet til å drive påvirkningsarbeid og få gjennomslag for sine saker.

Hovedpartnere

1. Russian Socio-Ecological Union (RSEU) er Russlands eneste nasjonale og demokratiske miljøorganisasjon. Naturvernforbundet har støttet etableringen av organisasjonen og ønsker å bidra videre til å styrke organisasjonsmessig og faglig kapasitet.
2. National Ecological Center Ukraine (NECU) er en paraplyorganisasjon med deltagelse fra de viktigste miljøgruppene i landet. Naturvernforbundet har hatt prosjektavtale med NECU siden 2011, men samarbeidet lenger.
3. Ecovision i Georgia er en organisasjon som i dag er en sterk nasjonal aktør innen naturvern, miljøutdanning og energipolitikk. De har god kontakt med landets myndigheter og forvaltning, og blir kontaktet for råd og innspill i en rekke sammenhenger. De er ikke en medlemsorganisasjon, men har en rekke aktivister og støttespillere.

Våre erfaringer

Den største delen av vårt arbeid ligger i Russland. Her har Naturvernforbundet samarbeidet med miljøorganisasjoner siden 1990, med hovedtyngden av arbeidet knyttet til miljøbevegelsens arbeid i Nordvest-Russland og gjennom utdanningsprogrammet SPARE. På tross av vanskelige politiske forhold har utviklingen gått i retning av sterkere og mer profesjonelle organisasjoner, og i Russland har Naturvernforbundet støttet blant annet Russian Socio-Ecological Union (RSEU), som nå er en viktig nasjonal miljøorganisasjon med god lokal forankring. Med Naturvernforbundets hjelp ble RSEU også Russlands representant i Friends of the Earth i 2015.

Naturvernforbundet har i dag svært god kjennskap til russisk miljøbevegelse og deltar aktivt i sentrale strategiprosesser knyttet til klima- og energispørsmål samt atomkraftspørsmål. Dette er tema som fremdeles vil behøve stor innsats fra miljøbevegelsen. RSEU ønsker også å styrke sitt arbeid med bærekraftig forvaltning i Arktis og klassisk naturvern.

Naturvernforbundet har lenge støttet National Ecological Center Ukraine (NECU), som er en viktig og sterk nasjonal pådriver for en bærekraftig nasjonal energipolitikk. Naturvernforbundet har hatt prosjektavtale med NECU siden 2011, men har samarbeidet lenger. Med krigen mellom Russland og Ukraina som startet i 2014 har norske myndigheters interesse for Ukraina økt, og de har etterspurt Naturvernforbundets kompetanse innen praktiske energiltak til bruk i skolebygg som er rammet av krigshandlingene. Totalt har vår ukrainske partner «Global Synergies» gjort energiltak som reparasjon av vinduer, isolering, moderne belysning og reparasjon av skader fra granatnedslag på over 50 skoler i den såkalte kontaktsonen i øst-Ukraina i perioden 2015-2016, mens 290 skoler har fått veiledning og informasjon. Opplæring har blitt gitt til vaktmestere, skolepersonell og undervisningsmyndighetene, slik at de er i stand til å gjøre flere tiltak på egenhånd. Prosjektet har bidratt til å gi bedre undervisningsmiljø og lavere energikostnader, og vi har mange som ber om å få

være med på videre fase av prosjektet. Arbeidet har også fått tilleggsfinansiering fra Redd Barna internasjonalt og lokale myndigheter.

I Georgia har vi over tid bidratt til å bygge opp miljøorganisasjonen Ecovision, som arbeider med utdanningsprosjektet SPARE, praktiske energiltak og nasjonalt påvirkningsarbeid. De har fått svært gode resultater, og har blant annet fått etablert et TV-program for barn om energi og miljø som vises på nasjonal TV med høye seertall. EcoVisjon gjør også praktiske tiltak på skoler utenfor byene, blant tiltak med bruk av effektive ovner for oppvarming med ved. Dette har ført til lokal produksjon av ovner som også kommer familier til gode.

Naturvernforbundet hadde fram til sommeren 2015 aktiviteter i alle land i Kaukasus og Sentral-Asia, samt Hviterussland og Moldova, men avsluttet dette samarbeidet da støtten fra norske myndigheter ble avviklet. Vi har jobbet politisk for å omgjøre dette, fordi vi mener det er viktig å ha aktivitet i denne regionen. I disse landene har vi hatt prosjekter innen energiløsninger for husholdninger og skoler og vi har arbeidet for at organisasjonen skulle utvikle påvirkningsarbeid innen klima og energi. Nettverksbygging blant alle partnere har stått sentralt, i det landene har mange like utfordringer og muligheter. Resultatet av arbeidet er aktive og anerkjente miljøorganisasjoner med svært god kompetanse innen energi, klima og utdanning. De fortsetter i dag arbeidet, selv om det er i svært redusert form uten støtte fra Naturvernforbundet.

Den største enkeltkomponenten har vært skoleprosjektet SPARE om energi og klima, som i flere år har vært gjennomført i alle land i regionen. Totalt har om lag 5000 lærere og 300 000 elever deltatt i prosjektet hvert år, og mange av våre partnere har samarbeidet tett med nasjonale utdanningsmyndigheter og fått gjennomslag for integrering av undervisning om energi og klima i skolen. Ved oppstarten av SPARE viste det seg at det kom etterspørsel etter praktiske energiltak for skole og husholdninger der prosjektet ble gjennomført, og SPARE har derfor vært viktig i utviklingen av våre praktiske energiprojekter. Der vi har gjennomført SPARE i kombinasjon med gjennomføring av praktiske energiltak på skolene og i private husholdninger ser vi stor forståelse og interesse for gjennomføring av lavkost energiltak. Erfaringene fra SPARE videreføres nå til våre partnere i afrikanske land.

I tillegg til det faglige arbeidet har nettverksbygging blant alle partnere har stått sentralt, i det landene har mange like utfordringer og muligheter. Resultatet av arbeidet er aktive og anerkjente miljøorganisasjoner med svært god kompetanse innen energi, klima og utdanning.

Overordnet mål

Miljøbevegelsen i Russland, Ukraina og Georgia får gjennomslag for miljøpolitiske krav hos nasjonale myndigheter.

For å oppnå dette vil Naturvernforbundet støtte og samarbeide med partnere for at:

- Våre partnere i Russland, Ukraina og Georgia er i stand til å sette konkrete miljøsaker på den nasjonale dagsorden i media og i politikken.
- Miljøundervisning med tema om energi og klima blir integrert i grunnskolen.
- Energieffektivisering fremmes som et raskt, billig og stort tiltak for redusert utslipp av klimagasser
- Atomkraft ikke blir valgt som løsning på klimautfordringer.
- Våre partnere i EECCA samarbeider for å påvirke landenes posisjoner i FNs klimaforhandlinger.

Innsatsområder

I Russland vil vi fortsette å bistå RSEU i deres viktige arbeid med nasjonal klimapolitikk og energieffektivisering. Vi vil også støtte lokale miljøorganisasjoner på Kola og utenfor St. Petersburg i deres viktige arbeid for naturvern og for økt atomsikkerhet. SPARE gjennomføres over hele Russland.

I Ukraina vil vi fortsette å støtte NECUs arbeid med nasjonal energipolitikk og også fortsette arbeidet med SPARE og Global Synergies praktiske energiltak på skoler som er berørt av krigshandlingene.

I Georgia vil vi fortsette arbeidet med utdanningsprosjektet SPARE. Det pågår nå et arbeid med rullering av alle undervisningsplaner og EcoVisjon jobber med å inkludere energi og klima som tema i flere fag. Det praktiske arbeidet vidreføres med vekt på god energiutnyttelse og ren forbrenning i regioner som bruker ved som viktigste oppvarmingskilder. Mange byer i Georgia er med i klimanettverket «Covenant og Majors» der EcoVisjon er en viktig partner i informasjonsarbeidet og involvering av befolkningen.

Naturvernforbundet vil også ved behov bistå partnere med utvikling av nye tematiske programmer. Bevaring av naturmangfold og kobling til Naturvernforbundets arbeid med Barentsregionen (se punkt 8.2) vil være sentralt i dette arbeidet. Arbeid med disse temaene er noe RSEU også har uttalt et klart ønske om.

Naturvernforbundet vil særlig styrke organisasjonenes arbeid med nasjonalt og regionalt informasjonsarbeid. Aktiv bruk av media, foredrag og internett vil utgjøre kjernen i dette arbeidet. Gjennom informasjonsarbeid, styrkede organisasjoner og økt faglig innsikt tror vi det er mulig for miljøbevegelsen i disse landene å øke de nasjonale klimamålsetningene. Med et stort potensial for billige og enkle utslippskutt bør et slikt mål kunne være oppnåelig. Vi vil også bidra til å styrke det regionale nettverket CAN-EECCA for samarbeid om påvirkning av klimapolitikken i EECCA regionen.

Ved mulighet vil vi videreføre aktivitet også i enkelte andre land i regionen som vi tidligere har hatt prosjektvirksomhet i. Skoleprosjektet SPARE fortsetter i hele regionen, i stor grad basert på partneres egeninnsats. Den internasjonale SPARE konkurransen vidreføres i videoformat under slagordet #domorewithless se på Youtube.

Kompetanse- og ressursbehov hos Naturvernforbundet

Naturvernforbundet har god kompetanse på nasjonal klima- og energipolitikk, med særlig fokus på energieffektivisering i bygg og miljøutfordringer med atomkraft. Vi har også lang erfaring og kompetanse med gjennomføring av utdanningsprogrammet SPARE og fra samarbeid med miljøbevegelsen på aktuelle enkeltsaker.

Det har som tidligere nevnt vært en nedgang i støtte til land i Kaukasus og Sentral-Asia, og parallelt har også bevilgningene til prosjektarbeid i Russland gått ned. For å oppnå målet med denne strategien vil Naturvernforbundet prioritere arbeid med å sikre ny finansiering til utdanningsprosjektet SPARE.

7.3 Internasjonal klimapolitikk

Paris-avtalen fra 2015 legger rammene for det internasjonale samarbeidet for å bekjempe klimaendringer gjennom FN. Utfordringen er ikke lengre å skape et slikt rammeverk, men å sikre nasjonal implementering av avtalens bestemmelser. Paris-avtalens økte ambisjoner om å holde den globale temperaturøkningen «godt under to grader» og helst ned mot 1,5 grader, må innebære en rask, global, omstilling fra fossil energi til miljøvennlige alternativer. Dette har også gitt fremveksten av en ny klimabevegelse som jobber mot produksjon av fossil energi.

I Norge har miljøbevegelsen i flere år prioritert enkeltsaker, som kampen mot gasskraftverk og oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja, for å øke ambisjonsnivået i klimapolitikken. På samme

måte ser vi at miljøbevegelsen rundt om i verden i større grad konsentrerer innsatsen mot utbygging av energiprojekter som del av klimakampen (for eksempel Keystone XL i USA, skifergass i Storbritannia og kullkraft i Tyskland). Sør-sør nettverket Oilwatch Africa samler også miljøorganisasjoner med en klar lokal forankring i oljeproduserende land, eller land med en fremvoksende petroleumsindustri, og er en naturlig partner i arbeidet med å påvirke klimapolitikken gjennom å la fossil energi bli liggende i bakken.

Som norsk miljøorganisasjon har Naturvernforbundet gode muligheter til å påvirke internasjonal klimapolitikk. Vi har gode muligheter til å fremme våre synspunkter overfor nasjonale myndigheter, som ofte har vært villig til å fremme nye forslag i internasjonale miljøregimer. Der Norge fremmer gode miljøløsninger kan Naturvernforbundet også arbeide for å sikre internasjonal aksept for disse løsningene. Og som et rikt land har Norge muligheter til å finansiere prosjekter i andre land som mange andre land ikke har tilsvarende mulighet til.

Slike muligheter gir Naturvernforbundet et særlig ansvar for å arbeide for internasjonale klimaløsninger. Gjennom vår grunnleggende tro på bred folkelig deltagelse finner vi naturlige samarbeidspartnere i andre lokalbaserte miljøorganisasjoner. Å bistå slike miljøorganisasjoner økonomisk og faglig er med å sikre bredere folkelig deltagelse i internasjonale klimapolitikk. Dette gir økt legitimitet og sikrer innspill i relevante prosesser fra flere deler av verden.

Hovedpartnere

1. Oilwatch Africa (OWA) er et nettverk av organisasjoner som arbeider med miljøspørsmål i petroleumssektoren i Afrika, representert i 13 ulike afrikanske land. Nettverket er særlig sterke i Nigeria og Uganda hvor Oilwatch er en sentral aktør i petroleumspolitikken.
2. Friends of the Earth (FoE) er verdens største nettverk av grasrotbaserte miljøorganisasjoner. Naturvernforbundet er det norske medlemmet i FoE. Nettverket og deres enkeltorganisasjoner arbeider blant annet med klimaspørsmål og bevaring av naturmangfoldet som gjør det naturlig å samarbeide med FOE i det internasjonale politikkarbeidet.
3. JVE er en organisasjon med hovedkontor i Togo og som har nasjonale representasjoner i 25 afrikanske land, hvorav 15 er offisielt anerkjent nasjonalt. JVE har bred erfaring fra deltagelse i klimaforhandlingene og har vist god evne til å påvirke nasjonal klimapolitikk.
4. Climate Action Network EECCA (CAN-EECCA) koordinerer miljø- og utviklingsorganisasjoners internasjonale arbeid med klimaspørsmål i EECCA regionen. Nettverket koordineres av vår partner i Ukraina (NECU) og er en sentral aktør i de internasjonale klimaforhandlingene.
5. Regnskogsfondet der Naturvernforbundet var en av initiativtakere og utgjør en av fem medlemmer som utgjør årsmøtet i Regnskogsfondet.

Våre erfaringer

Naturvernforbundet har de siste par årene lagt ned betydelige ressurser i å følge de internasjonale klimaforhandlingene. Dette har gitt oss et stort nettverk og en sentral posisjon inn mot norske myndigheter, blant annet ved at vi siden 2007 har representert norsk sivilsamfunn i den norske forhandlingsdelegasjonen. Samtidig ser vi et stort behov for økt innsats knyttet til informasjons- og organisasjonsarbeid i Norge for å øke kunnskapen og engasjementet knyttet til koblingen mellom internasjonal og nasjonal politikk og for å øke forståelsen av andre land og befolkningsgruppers perspektiver i klimasaken.

Et eksempel er hvordan Naturvernforbundet og Regnskogfondet fikk gjennomslag for ideen om at Norge bevilger milliarder til Klima- og skogsatsingen gjennom regnskogbevaring, noe som har styrket Norges internasjonale posisjon innen klimaspørsmål og regnskogbevaring betydelig. At vi var initiativtaker til dette har gjort oss til en viktig aktør i oppfølgingen av implementeringen av denne støtten og i vårt arbeid med å påvirke FNs klimaforhandlinger.

Nettverket Oilwatch Africa har gradvis vokst seg sterkere med tydelige styringsstrukturer, felles strategier for påvirkning og rekruttering av nye, sterke, organisasjoner. Nettverket har økt sin representasjon fra 10 til 13 Afrikanske land hvor petroleumsproduksjon pågår, eller er i oppstartfasen. Samarbeidet med lokalsamfunn berørt av fossil utvinning har fra 2012-2015 økt fra 254 til 315 (Nigeria, Uganda, Sør-Afrika og Ghana), noe som også har gitt Oilwatch-organisasjonene sterkere politisk innflytelse på grunn av deres sterke lokale fotfeste.

Nettverket JVE har i perioden 2012-2016 utviklet seg til å bli en viktig sivilsamfunnsaktør i FNs klimaforhandlinger, med god tilgang til afrikanske forhandlingsdelegasjoner. Blant annet har JVEs utdanningsopplegg om energi blitt tatt med som en del av Togos svar på hvordan de vil redusere klimagassutslipp og tilpasse seg klimaendringer under FNs klimakonvensjon

Overordnet mål

Miljøorganisasjoner i Norge, Afrika og EECCA-regionen oppnår økte ambisjoner i nasjonal implementering av Paris-avtalen.

For å oppnå dette vil Naturvernforbundet samarbeide med alliansepartnere for at:

- Enkeltlands implementering av Paris-avtalen inkluderer tiltak for redusert utvinning av fossil energi (Norge, utvalgte land i Afrika og i EECCA-regionen)
- Norge har iverksatt ambisiøse tiltak for reduserte klimagassutslipp nasjonalt som en viktig og rettferdig del av den internasjonale løsningen på global oppvarming
- Norges energi- og miljørettede investeringer i utlandet bidrar til å bygge samfunn med lavere klimagassutslipp og bedre ivaretagelse av naturmangfoldet
- Utfordringene land i sør og øst står overfor på grunn av klimaendringer og tap av naturmangfold har større forståelse i Norge
- Det sivile samfunnets evne til å påvirke klima- og energipolitikken styrkes gjennom sterkere miljøorganisasjoner og aktiv deltagelse fra berørte lokalsamfunn

Innsatsområder

Naturvernforbundet skal følge og påvirke videreutviklingen og implementeringen av Paris-avtalen gjennom aktiv deltagelse i klimaforhandlingene. Vi sitter i dag i den norske forhandlingsdelegasjonen og vil fortsette å gjøre dette. Vi skal arbeide for å påvirke norske posisjoner i forhandlingene og overfor Stortinget for å sikre en ambisiøs oppfølging av Paris-avtalen.

Naturvernforbundet samarbeider med Regnskogfondet i å følge opp klima- og skogsatsingen og har inngått samarbeidsavtale om dette frem til 2020. Vår rolle i dette samarbeidet er å sikre koblingen mellom REDD+ og de overordnede beslutningene og diskusjonene i klimaforhandlingene. I tillegg har vi et særlig ansvar for å sikre debatt og informasjon i Norge om klimaforhandlingene og REDD+.

I arbeidet med å påvirke norsk klimapolitikk vil vi i større grad bringe inn perspektiver og synspunkter på norsk klima- og miljøpolitikk fra våre samarbeidspartnere i sør. Som del av Paris-avtalen skal alle lands klimamål vurderes i 2018. I denne forbindelse vil vi legge til rette for at miljøorganisasjoner og akademia fra sør gjør en uavhengig vurdering av Norges klimainnsats.

Vi vil samarbeide med våre internasjonale nettverk i Oilwatch Africa, Friends of the Earth (FOE), JVE og Climate Action Network (CAN) for å oppnå programmålene. I vår prosjektvirksomhet vil vi prioritere samarbeid med Oilwatch Africa og JVE. Vi skal samarbeide med Oilwatch Africa for at fossil energi skal bli liggende i bakken som en viktig oppfølging av Paris-avtalen, ved å styrke nettverkets politiske innflytelse og ved å vise likhetene og sammenhengene med Naturvernforbundets aktiviteter for å la olje og gass bli liggende i bakken. Oilwatch Nigeria og Oilwatch Uganda har særlig potensiale

til å bli sentrale premissleverandører i den nasjonale klima- og petroleumpolitikken. Vi vil prioritere disse landene og legge til rette for at deres ekspertise og erfaringer brukes til å styrke Oilwatch Africa-medlemmer i andre land. Vi skal samarbeide med JVE-nettverket for en nasjonal klimapolitikk som vil forsterke målene i programmet Ren energi i Afrika (jf. pkt 7.1).

Naturvernforbundet vil også arbeide for at energieffektivisering er løftet frem som ett av de viktigste tiltakene i norsk energibistand. I tillegg bør Norad-programmet Olje for Utvikling ha målbart styrket fokuset på miljø og sivilt samfunn, både klimaperspektivet og det lokale naturmangfoldet. Dette er et arbeid som skal gjøres i samråd med våre partnere, men hvor hoveddelen av arbeidet vil være politisk påvirkning og informasjonsarbeid i Norge.

Kompetanse- og ressursbehov

Naturvernforbundet har i dag god kompetanse knyttet til de internasjonale klimaforhandlingene. Dette er et arbeid vi har fulgt tett over flere år i tett samarbeid med Regnskogfondet, et samarbeid som vil fortsette til 2020. For å oppnå målene om at enkeltland lar fossil energi blir liggende i bakken som del av deres oppfølging av Paris-avtalen er vi avhengig av å sikre finansiering til dette, noe vi vil prioritere. Naturvernforbundet har siden 2012 økt innsatsen for engasjement om klimasaken i et utviklingsperspektiv i Norge, noe vi trenger å styrke ytterligere.

8. Regionalt samarbeid – Norden, Barentsregionen og EU

8.1 Norden

I nordisk sammenheng er Naturvernforbundet betydelig mindre enn de øvrige nordiske tradisjonelle naturvernorganisasjonene (Naturskyddsföreningen i Sverige har 224 000 medlemmer, Naturfredningsforeningen i Danmark har 140 000 medlemmer og Naturskyddsföreningen i Finland har 30 000 medlemmer).

De nordiske organisasjonene har ikke en sterk tradisjon for samarbeid seg imellom. Dette har endret seg noe de siste årene, blant annet som følge av årlige møter mellom organisasjonenes ledelse siden 2010. Her har også Islands Landverð, Finlands Natur och Miljö (svensktalende Finland), Naturfredningsforeningen på Færøyene og Natur och Miljö Åland) deltatt. Det er stort potensiale for økt faglig og politisk samarbeid på tvers av landegrensene. I perioden 2011-2015 har det vært noe samarbeid om gruvevirksomhet og forbrukskampanjer med Naturskyddsföreningen og om kommunalt klimaarbeid med Naturskyddsföreningen og Naturfredningsforeningen. Det er også opprettet kontakt med Naturskyddsföreningen for videre samarbeid om internasjonale miljøspørsmål, blant annet ved å koordinere prosjektsamarbeid i de landene hvor vi begge er involvert.

8.2 Barentsregionen

Naturressurser i havet og på land som samfunnene i Barentsregionen skal leve av i fremtiden, må forvaltes bærekraftig. Folk trenger trygghet for at nasjoners ressurser skal gi verdiskaping og arbeid lokalt. Det må legges til rette for at fornybare næringsveier som fiske, reindrift, oppdrett og utmarksnæringer kan overleve og være en ryggrad i nord også i framtida. Gruvedrift, oljevirksomhet og oppdrett er raskt voksende næringer i Barentsregionen som har potensielt store negative miljøkonsekvenser. Likevel ser vi altfor ofte at sivilsamfunn, urbefolkning og miljøinteresser ikke blir hørt i viktige prosesser.

Naturvernforbundet er en av få miljøorganisasjoner som har lokale lag, tillitsvalgte og medlemmer i Barentsregionen, og Naturvernforbundet er dermed tett på de store miljøutfordringene i regionen. Naturvernforbundet har i mange år samarbeidet med miljøorganisasjoner fra Murmansk fylke i Russland, og de siste årene har vi også styrket arbeidet med å bygge allianser med samiske organisasjoner og sivilsamfunn i de andre landene i Barentsregionen. Samarbeidet har økt først og

fremst innen arbeid med fiskeri, oppdrett og gruvedrift. I noen grad har vi også samarbeidet med miljøorganisasjoner i Sør for å løfte fram de globale miljøaspektene ved utvinning av olje og gass. Vi har også samarbeidet med miljøorganisasjoner i EU for å løfte fram den globale betydningen av naturressursene i regionen.

I 2012 etablerte Naturvernforbundet en egen Nordområdesatsing der fylkeslagene i nord fikk ekstra kapasitet ved å ha en fulltids regionssekretær for Nord-Norge. Målet med denne satsingen er å gi tid og rom for bredere lokal innflytelse og økt deltagelse i beslutningsprosesser.

Frem mot 2020 vil vi bygge videre på denne satsningen og arbeide for å være en sterk miljøstemme i regionen. Vi vil styrke samarbeidet med sivilsamfunnsorganisasjoner i Norge og de andre landene i regionen. Innsats innen fiskeri, oppdrett, gruvedrift og utvinning av olje og gass vil være sentrale tema.

8.3 EU

EUs klima- og miljøpolitikk blir stadig viktigere for Norge. I klimasammenheng ønsker Stortinget at Norges klimamål i FNs klimaforhandlinger skal gjennomføres i samarbeid med EU. På samme måte er flere miljødirektiver relevante for Norge, blant annet gjennom Vanddirektivet og ulike Energidirektiver.

Naturvernforbundet arbeider kun i begrenset grad direkte mot EUs politiske institusjoner, men følger utviklingen for å påvirke Norges implementering og kobling til relevante EU-direktiver. Påvirkningen av EUs miljøpolitikk skjer gjennom samarbeid med vårt nettverk i Friends of the Earth Europe.

9. Integrering og forankring i Naturvernforbundet

Hoveddelen av det internasjonale arbeidet gjøres av sentralleddets internasjonale avdeling, og er 100 % prosjektfinansiert. I tillegg gjennomføres flere internasjonale og eksternt finansierte prosjekter av ulike fagavdelinger. Naturvernforbundet har også et internasjonalt arbeid utover de eksterne prosjektene, som deltakelse og engasjement i FoE og samarbeid med nordiske miljøorganisasjoner. Noen fylkeslag har også samarbeid med partnere i andre land.

I 2011 etablerte Naturvernforbundet en egen internasjonal avdeling, som ivaretar helheten i Naturvernforbundets internasjonale arbeid, ikke bare de eksternt finansierte prosjektene. Det er også etablert et internasjonalt utvalg av frivillige som har deltatt i samarbeidet med vårt internasjonale nettverk FOE.

En viktig del av Naturvernforbundet sin organisatoriske styrke i det internasjonale arbeidet er at vi er landsdekkende, demokratiske og medlemsbasert. Det internasjonale arbeidet har et stort potensial for å engasjere og inspirere innad i organisasjonen. I perioden 2011-2016 har det internasjonale arbeidet i økende grad blitt integrert i Naturvernforbundets øvrige arbeid, blant annet gjennom organisasjonens to-årige Arbeidsprogrammer, jevnlig involvering av styrende organer og utadrettede aktiviteter med internasjonalt perspektiv i fylkes- og lokallag. For eksempel er det i perioden vært arrangert åpne møter for til sammen 2500 personer om internasjonale klima- og miljøspørsmål.

Et internasjonalt miljøperspektiv styrker også Naturvernforbundets nasjonale arbeid. Innsikt i og kunnskap om internasjonale miljøutfordringer og løsninger styrker det lokale arbeidet gjennom argumenter om internasjonal viktighet av norsk miljøinnsats og gjennom erfaringsutveksling med partnere i andre land. Vi har i økende grad sett at fylkes- og lokallag benytter internasjonale perspektiver i sitt arbeid, for eksempel i arbeid for bedre sykkeltilbud og arealplaner rundt om i landet.

For å sikre ytterligere integrering av det internasjonale arbeidet vil Naturvernforbundet i perioden 2017-2020 gjennomføre følgende:

- Sikre fortsatt god dekning av vårt internasjonale arbeid i redigerte medier.
- Sikre fortsatt god synlighet av vårt internasjonale arbeid på egne nettsider, sosiale medier og gjennom medlemsblad.
- Legge til rette for minst 10 åpne møter i året i regi av våre fylkes- og lokallag om internasjonale miljøspørsmål.
- Prioritere samarbeid med Natur og Ungdom i vårt internasjonale informasjonsarbeid (se pkt 6).
- Sikre fortsatt internasjonal representasjon på Landsmøter og Miljøfestivaler.
- Etablere minst to nettverk av frivillige som vil engasjere seg i spesifikke internasjonale miljøspørsmål.

9.1 Formell forankring i organisasjonen

Den internasjonale strategien er forankret gjennom vedtak i Landsstyret, som er Naturvernforbundets høyeste organ under Landsmøtet. Strategien vil bli fulgt opp med konkrete delmålsettinger og tiltak i arbeidsprogrammet som vedtas på landsmøtene, som skjer hvert annet år.

Før 2010 hadde det internasjonale arbeidet hatt liten plass og synlighet i arbeidsprogrammet. I arbeidsprogrammene siden 2010 har det internasjonale arbeidet vært godt innarbeidet i arbeidsprogrammet og andre styringsdokumenter i Naturvernforbundet.

10. Inntektsarbeid

Naturvernforbundets inntektsstrategi fra 2011 satte som et sentralt mål å øke innsatsen i arbeidet med rekruttering av medlemmer og givere. Medlemmer og støttespillere er selve kjernen i Naturvernforbundet som organisasjon og utgjør et viktig økonomisk grunnlag for vårt arbeid både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Vi har lyktes med denne satsingen opplever en jevn vekst i både antallet medlemmer (22 352 medlemmer per 31.12.2015), faste givere (947 per 31.12.2015) og inntektene fra medlemskontingenter, fastgiver-bidrag og øvrig innsamlingsarbeid øker hvert år.

Naturvernforbundet ønsker ikke å øremerke giverinntektene til enkeltaktiviteter. Nye støttespillere rekrutteres på grunnlag av de sakene vi jobber med. Et av rekrutteringsargumentene som brukes er vårt internasjonale arbeid og våre internasjonale prosjekter, gjerne også med koblinger til lokalt miljøarbeid i Norge og hvordan miljøutfordringene og -løsningene er globale.

Naturvernforbundets internasjonale arbeid er i stor grad avhengig av prosjektstøtte fra UD, KLD og Norad. For å sikre god kontinuitet og redusere sårbarheten for prosjektene ønsker vi å diversifisere inntektene til våre internasjonale prosjekter.

Naturvernforbundet har i det siste lagt mer vekt på å utvikle både nasjonale og internasjonale prosjekter på en måte som gir mulighet til bidrag fra organisasjoner, stiftelser og bedrifter nasjonalt og internasjonalt. Også her ser vi skal vi se det nasjonale og internasjonale inntektsarbeidet i sammenheng, spesielt innenfor bedriftsmarkedet.

De største finansielle tilleggene til Naturvernforbundets prosjekter kommer fra partnere som bruker prosjektene som grunnlag for tilleggsfinansiering fra andre bidragsytere. Dette har imidlertid et større potensial som vi vil legge vekt på å utnytte ennå bedre.

Vi har derfor satt oss mål om følgende:

- Innen 2020 skal minst ti prosent av Naturvernforbundets inntekter til det internasjonale arbeidet komme fra andre enn norske offentlige donorer.
- Innen 2020 skal alle våre flerårige prosjekter motta støtte fra minst to ulike kilder

Strategi for 2016-2020

For å oppnå målene definert over skal vi gjennomføre følgende:

- Alle prosjekter skal utvikles med tanke på samfinansiering slik at det enkelt vil være mulig for andre donorer å støtte en videreutvikling eller oppskalering av prosjektet.
- I samarbeid med prosjektpartnere skal det i løpet av 2017 defineres minst tre nye kilder for prosjektstøtte hvor det sendes søknad.
- I perioden 2017-2020 skal det hvert år gjennomføres minst ett innsamlingsprosjekt basert på internasjonalt arbeid rettet mot privatmarkedet (privatpersoner og bedrifter).